

**Голові Разової спеціалізованої вченої ради 2/23
Львівського державного університету фізичної культури
ім. Івана Боберського,
доктор наук з фізичного виховання та спорту, доцент
Задорожній О.Р.**

ВІДГУК

офіційного опонента - доктора наук з фізичного виховання та спорту, професора **Костюкевича Віктора Митрофановича** на дисертаційну роботу **Яцковського Володимира Володимировича** за темою «Удосконалення тактичних дій в нападі студентських команд з баскетболу 3х3», подану до разової спеціалізованої вченої ради Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського для захисту на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт

Актуальність дисертаційної роботи.

Одним з останніх ігрових видів спорту, що включений до програми Ігор XXXII Олімпіади (2020, Токіо, Японія) є баскетбол 3х3.

Наукові дослідження пов'язані власне із підготовкою кваліфікованих спортсменів у баскетболі 3х3 представлені незначною сукупністю наукових напрямів. (Шутова С.Є., 2016).

Разом із тим для удосконалення технічної та тактичної підготовленості кваліфікованих спортсменів у баскетболі 3х3 можна застосувати ряд наукових даних отриманих фахівцями з баскетболу. Це зокрема ті, які стосуються навчання та удосконалення техніки гри та її елементів (Коваленко О.П., 2007; Сушко Р.О, Дорошенко Е.Ю., 2015), побудови взаємодій двох та трьох гравців (Бабушкін В.,1976; Дорошенко Е.Ю, Кириченко Р.О., 2007), індивідуальної тактики гри (Козіна Ж.Л.,2009).

Зазначене дає підстави для виокремлення актуального науково-практичного завдання з удосконалення техніко-тактичної підготовленості

кваліфікованих спортсменів у баскетболі 3х3 на основі урахування структури та змісту змагальної діяльності, притаманної для сучасного етапу розвитку зазначеного виду спорту. Воно спрямоване на розв'язання протиріччя між стрімким розвитком виду спорту, еволюцією правил гри, зростанням рівня підготовленості спортсменів та відсутності адекватного науково-методичного забезпечення процесу техніко-тактичної підготовки.

У дисертаційній роботі подано вирішення актуального науково-практичного завдання обґрунтування програми удосконалення тактичних дій кваліфікованих студентських команд з баскетболу 3х3 в нападі з урахуванням ефективності індивідуальних та групових дій, що досягнуто шляхом контролю показників набраних очок в середньому за гру: кількістю одно та двох очкових кидків, а також їх реалізація за допомогою однієї, двох та більше передач м'яча.

Враховуючи вище наведене, актуальність дисертаційного дослідження Яцковського Володимира Володимировича відповідає запитам теорії і практики спорту.

Мета роботи – удосконалити тактичні дії кваліфікованих студентських команд з баскетболу 3х3 в нападі з урахуванням ефективності індивідуальних та групових дій.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано згідно з планом науково-дослідної роботи кафедри спортивних та рекреаційних ігор Львівського державного університету імені Івана Боберського на 2021/2025 рр. в рамках теми «Удосконалення системи підготовки кваліфікованих спортсменів в ігрових видах спорту на різних етапах багаторічного удосконалення», № державної реєстрації 0122U001576.

Наукова новизна дисертаційної роботи.

Наукова новизна в повній мірі відповідає результатам дослідження, а саме:

- уперше обґрунтовано програму удосконалення тактичних дій кваліфікованих студентських команд з баскетболу 3х3 в нападі з урахуванням ефективності індивідуальних та групових дій;
- уперше визначено відмінності кількісних показників внеску гравців у загальний змагальний результат команди з баскетболу 3х3;
- уперше встановлено абсолютні та відносні показників індивідуальних та групових тактичних дій в нападі у команд різної кваліфікації (команди-учасники чемпіонату світу та кваліфіковані студентські команди);
- удосконалено наукові дані про кількісні показники виконання компонентів змагальної діяльності в нападі кваліфікованих студентських команд з баскетболу 3х3, їх результативність та ефективність;
- набули подальшого розвитку наукові знання щодо змісту контролю змагальної діяльності у спортивних іграх (на прикладі баскетболу 3х3);
- набули подальшого розвитку напрями удосконалення тактичної підготовленості кваліфікованих спортсменів у баскетболі 3х3.

Практичне значення результатів дослідження полягає розробці програми удосконалення тактичних дій кваліфікованих студентських команд з баскетболу 3х3 в нападі з урахуванням ефективності індивідуальних та групових дій відповідно до тенденцій розвитку змагальної діяльності; а також визначено структуру та зміст тактичних дій кваліфікованих студентських команд та провідних команд світу з баскетболу 3х3; виявлено тенденції розвитку змагальної діяльності у баскетболі 3х3 на сучасному етапі розвитку виду спорту.

У процесі застосування авторської програми тактичної підготовки баскетболістів високої кваліфікації постерігалось підвищення рівня індивідуальних та групових дій, що підтвердили об'єктивні показники контролю.

Результати впроваджено в роботу ГО Баскетбольного клубу «Самбір», ГО Федерації баскетболу Львівщини, та у навчальний процес студентів Львівського державного університету фізичної культури імені Івана

Боберського, про що свідчать відповідні акти впровадження.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій.

Наукові положення дисертації, висновки достатньою мірою обґрунтовані теоретичними та експериментальними даними, відповідають меті, завданням, об'єкту та предмету дослідження. Ступінь вірогідності отриманих результатів забезпечується необхідною тривалістю написання дисертаційної роботи (2017-2023 р.): аналізом документальних матеріалів: аналізом 22 ігор Чемпіонату світу, 20 ігор чемпіонату Львівської області та 18 ігор турніру «Lviv hithop allstar».

Отримані результати експериментальних досліджень оброблено за допомогою методів математичної статистики. Вибір методів ґрунтувався на рекомендаціях, викладених у спеціальній літературі, присвяченій особливостям застосування математико-статистичних методів у спорті.

Отримані результати оброблено математичними статистичними методами з використанням програмного забезпечення (Microsoft Excel для Windows 7). Показники проаналізовано на основі середнього значення (\bar{x}), стандартного відхилення (S), диференційної надійності (за параметрами t-критерію Стьюдента).

При обробці результатів дослідження приймалася статистична надійність $R=95\%$, імовірність помилки 5% , рівень значущості $\alpha=0,05$ ($p<0,05$).

Достовірність отриманих результатів забезпечується адекватністю методів, метою і завданням роботи, достатнім обсягом і репрезентативністю емпіричного матеріалу. Це характеризує високий рівень наукової обґрунтованості положень, які розроблені в дисертації.

Характеристика основних положень дисертаційної роботи.

Дисертація складається з анотацій, вступу, п'яти розділів, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел та додатків. Дисертацію викладено українською мовою на 224 сторінках, 192 із яких - основний текст, вміщує 16 таблиць та 28 рисунків. У роботі використано 230

джерел літератури, з яких 27 - латиницею.

У вступі дисертації обґрунтована актуальність роботи, зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, наведені методи дослідження, розкрито наукову новизну, відображено особистий внесок автора, наведено дані про апробацію результатів дослідження і їх впровадження в практику.

У першому розділі **«Стан та перспективи наукового обґрунтування тактичної підготовки кваліфікованих спортсменів у баскетболі 3х3»** проаналізовано стан досліджуваної проблеми, а саме: сучасний стан наукових досліджень у баскетболі 3х3. Акцентується, що основна увага науковців була спрямована на застосування баскетболу 3х3, як засобу для покращення фізичної підготовленості студентської молоді. Також, фахівці галузі фізичного виховання та спорту розглядають баскетбол 3х3, як засіб для «розвантаження» у системі підготовки баскетболістів.

Щодо тактичної підготовки, то основні дослідження спрямовані на визначення структури та змісту змагальної діяльності у баскетболі 3х3 та реалізацію стандартних положень під час поєдинків.

У розділі наголошується на проведенні додаткових досліджень щодо міжкваліфікаційних відмінностей у структурі та змісті змагальної діяльності у баскетболі 3х3, що стосуються тактичної підготовленості команд у баскетболі 3х3.

Наприкінці першого розділу наведено висновки, в яких відображаються основні теоретичні положення дисертаційного дослідження, зокрема: попри численні дослідження проблем юнацького спорту, вивчення вікових особливостей формування здібностей як функції онтогенезу людини. Зазначені особливості достатньою мірою не знайшли своє відображення у методиці спортивного тренування баскетболістів. Недостатньо відображені у програмах для дитячо-юнацьких спортивних шкіл з баскетболу питання удосконалення технічної майстерності баскетболістів, які потребують своєчасного освоєння широкого арсеналу прийомів та їхньої вікової трансформації.

Відносні обсяги фізичної та технічної підготовки, передбачені навчальними програмами з баскетболу, практично не пов'язані з наявними у літературі даними про вікові особливості розвитку фізичних здібностей. Недостатньо пов'язані з віковими зонами перших спортивних успіхів та зонами оптимальних можливостей, розвитком функціональних систем організму баскетболіста, обсягами та спрямованістю загальної та спеціальної фізичної та технічної підготовленості, що відображається у практичній стабільності відносних парціальних обсягів технічної підготовки за роками навчання і неадекватності відносних парціальних обсягів фізичної підготовки віковому розвитку функціональних систем організму.

Аналіз доступної науково-методичної літератури та Інтернет ресурсів, практика роботи провідних тренерів показали, що у системі спортивної підготовки баскетболістів недостатньо відображені, а частково і не використовуються найсучасніші рекомендації теорії та методики спортивного тренування.

До них належать: підвищення оптимальності засобів, методів спортивного тренування, їх взаємозв'язку у багаторічному циклі, від новачка до кваліфікованого баскетболіста; раціональна спрямованість багаторічної навчально-тренувальної роботи за видами підготовки з урахуванням вікових особливостей формування здібностей.

У другому розділі «**Методи та організація дослідження**» подано методи, що використовувались відповідно до об'єкту, предмету, мети та завдань дослідження, представлено організацію дослідження.

Для реалізації поставленої мети та завдань дослідження в дисертаційній роботі використано широкий діапазон методів дослідження: теоретичний аналіз і узагальнення наукової та методичної літератури й інформаційної мережі Інтернет, документальних матеріалів, педагогічне спостереження; аналіз показників змагальної діяльності; педагогічне тестування; педагогічний експеримент; методи математичної статистики.

Розкрито організацію дисертаційного дослідження, яка здійснювалася у

чотири етапи - з жовтня 2017 по березень 2023 року. Для проведення педагогічного спостереження були визначені групи компонентів змагальної діяльності у баскетболі 3х3 (загальна, суміжна, кидкова, тактична та індивідуальна) Визначалися абсолютні (кількість та результативність) і відносні (ефективність) показники змагальної діяльності.

Педагогічний експеримент тривав 9 місяців (1 вересня 2020 року-17 червня 2021 року). Було залучено 24 спортсмени (по 12 в контрольній та експериментальній групах).

Дослідження проведено на базі Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського, ГО Баскетбольного клубу «Самбір».

У третьому розділі **«Показники змагальної діяльності команд високої кваліфікації у баскетболі 3х3»** представлені результати педагогічного спостереження за структурою та змістом змагальної діяльності команд високої кваліфікації та кваліфікованих студентських команд з баскетболу 3х3. Визначені міжкваліфікаційні відмінності у показниках компонентів змагальної діяльності.

Встановлено достовірні міжкваліфікаційні відмінності у наступних компонентах змагальної діяльності. Команди високої кваліфікації під час гри проводять меншу кількість атак, виконують меншу кількість кидків, при цьому демонструють вищі показники результативності та ефективності. Кваліфіковані студентські команди суттєво більше проводять атакувальних дій за допомогою індивідуальних тактичних дій та значно менше із використанням групових тактичних дій. Визначено, що кваліфіковані команди у кількості використання групових тактичних дій з різною кількістю взаємодій між гравцями команди за допомогою передач м'яча надають перевагу взаємодіям з допомогою однієї передачі м'яча, а команди високої кваліфікації проводять свої атакувальні дії із використанням більш «тривалих» взаємодій.

Встановлено, що у показниках особистого внеску у загальний результат команд окремих гравців, спортсмени команд високої кваліфікації з першим

показником результативності набирають суттєво менше очок в середньому за гру ніж аналогічні гравці кваліфікованих студентських команд, а гравці з третім та четвертим показником результативності команд високої кваліфікації суттєво більше ніж гравці кваліфікованих команд.

У четвертому розділі **«Обґрунтування експериментальної програми удосконалення тактичних дій кваліфікованих студентських команд з баскетболу 3х3 в нападі з урахуванням ефективності індивідуальних та групових дій та її експериментальна перевірка»** представлено наукове обґрунтування та характеристика програми удосконалення тактичних дій студентських кваліфікованих команд з баскетболу 3х3 в нападі з урахуванням підвищення ефективності індивідуальних та групових дій.

Окрім того, представлено експериментальні чинники спрямовані на проведення атаквальних дій за допомогою групових взаємодій.

Дисертантом представлена програма із застосуванням додаткового обладнання (мішені, щити, стійки, манекени); вправами, коли спортсмен має чітко обумовлені завдання; вправами для реалізації фрагментів окремих змагальних ситуацій. Тренувальні ігри проводилися для реалізації завдань експериментальної програми.

В експериментальній групі встановлено достовірні статистичні відмінності у показниках: кількості набраних очок в середньому за гру (9,76%, $p < 0,01$), кількості проведених атак (-3,12%, $p < 0,01$), ефективності так (7,67%, $p < 0,05$), кількості одноочкових кидків (-7,07%, $p < 0,01$), двоочкових кидків (9,28%, $p < 0,01$), результативності двоочкових кидків (38,35%, $p < 0,01$), індивідуальних тактичних дій (-22,59%, $p < 0,01$), групових тактичних дій (8,85%, $p < 0,01$), результативності двоочкових кидків після індивідуальних тактичних дій (59,47%, $p < 0,01$), результативності двоочкових кидків після групових тактичних дій (30,01%, $p < 0,01$), кількості групових тактичних дій за допомогою однієї передачі м'яча (-18,30, $p < 0,01$), кількості групових тактичних дій за допомогою двох та більше передач м'яча (46,70, $p < 0,01$).

Виявлено міжгрупові відмінності в індивідуальних показниках: кількості

набраних очок гравцями з першим показником внеску в загальний результат команди (-9,73%, $p < 0,01$), з третім показником внеску в загальний результат команди (64,85%, $p < 0,01$), з четвертим показником внеску в загальний результат команди (156,44%, $p < 0,01$).

У п'ятому розділі «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» проведено узагальнення теоретичного аналізу і експериментальних даних. Показано, які результати доповнюють та підтверджують результати досліджень інших авторів. Представлено результати, які мають наукову новизну в якості отриманих вперше.

Загальні **висновки дослідження** в повній мірі розкривають розв'язання поставленої мети та завдань дисертаційного дослідження. Узагальнюють отримані результати та визначають перспективи подальших досліджень.

Повнота викладення матеріалів дисертації у роботах, які опубліковані автором. За результатами дисертаційного дослідження опубліковано 5 наукових праць, 3 з яких у фахових виданнях України, 2 статті апробаційного характеру.

Публікації відповідають отриманим в ході дисертаційного дослідження результатам.

Зауваження щодо змісту дисертації.

Оцінюючи підготовлений матеріал дисертаційної роботи варто зазначити деякі зауваження щодо змісту дисертаційної роботи:

1. Варто дотримуватися в аналізі багаторічної підготовки спортсменів назв етапів, що прийняті в Україні. Зокрема, це стосується етапу спеціалізованої базової підготовки, а не етапу спортивної спеціалізації, що розглядається у 1-му розділі дисертації (ст. 25).
2. При аналізі літературних джерел з проблеми дослідження, одним з показників змагальної діяльності є показник напруженості ігор у баскетболі 3x3 (ст. 52). У той же час, важливо було б описати методику визначення цього важливого показника для аналізу змагальної діяльності спортсменів.

3. У 2-му розділі дисертації досить детально характеризуються сформовані автором групи показників змагальної діяльності, зокрема, загальна група показників, група суміжних показників тощо. Враховуючи, що це є авторська розробка, було б доречно цей матеріал викласти у 3-му чи 4-му розділах, в яких має бути виклад результатів дослідження.
4. У роботі статистичне опрацювання результатів дослідження здійснювалося на основі параметричних критеріїв. У цьому випадку вибірки попередньо перевіряються на відповідність нормальному закону розподілення результатів, зокрема, з використанням критерію згоди Шапіро-Уїлкі. У тексті дисертації ця інформація відсутня.
5. У 3-му розділі дисертації автором досить детально характеризується виконання різного виду кидків командами високої кваліфікації. Доцільним вбачається визначення умов з точки зору координаційної складності та ігрової напруженості, в яких виконуються ті чи інші кидки. Наприклад, кількість та результативність кидків, що виконуються в умовах активної перешкоди з боку суперника.
6. Дискусійним, з точки зору офіційного опонента є лише порівняння показників змагальної діяльності команд, що перемогли та команд які були переможеними. Можливо, варто було б, також, порівняти показники змагальної діяльності, наприклад, команд-призерів та команд - аутсайдерів.
7. У дисертаційному дослідженні використовувався порівняльний педагогічний експеримент на основі формування контрольної та експериментальної груп. Враховуючи те, що в дослідженні брали участь кваліфіковані баскетболісти, з нашої точки зору, більш доцільним було б використання послідовного педагогічного експерименту на основі зв'язаних вибірок. Але це питання, безумовно, є дискусійним.
8. У дисертаційній роботі є деякі стилістичні та орфографічні помилки, зокрема, на ст.: 3, 16, 46, 54, 80, 140, 191.

Зазначені зауваження у більшості носять дискусійний характер та

загалом не впливають на позитивний висновок щодо структури та змісту дисертаційної роботи.

Висновок.

Дисертаційна робота Яцковського Володимира Володимировича за темою «Удосконалення тактичних дій в нападі студентських команд з баскетболу 3x3» має теоретичне й практичне значення, є самостійним завершеним науковим дослідженням, де висвітлено нові наукові результати, що в сукупності дозволяють розв'язати важливу наукову проблему. За актуальністю дослідженої проблеми, новизною результатів та практичним значенням дисертаційна робота відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44) та наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно з Наказом МОН України № 759 від 31.05.2019 р.), а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

Доктор наук з фізичного виховання

та спорту, професор кафедри

теорії і методики спорту Вінницького

державного педагогічного університету

імені Михайла Коцюбинського

Віктор КОСТЮКЕВИЧ

Зразок підпису: *Віктор Костюкевич*

Засвідчую
Начальник відділу кадрів: *Віктор Костюкевич*

"04" 06 2022

Відділ кадрів